

ДО ПИТАННЯ ТИПІВ СТИЛЮ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ

Діденко Г. О.

аспірантка першого року навчання

Херсонського державного університету

м. Херсон, Україна

Вивчення стилю життя особистості в цілому та його типологізація, зокрема, викликають все більшу цікавість в сучасній науковій думці. Звернення до аналізу стилю життя – його сутності та типів, обумовлено, в першу чергу, відсутністю його чіткої категоризації та показників, які б давали повне теоретичне обґрунтування для виділення тих чи інших типів стилю життя.

Варто зазначити, що на сьогодні існує значна кількість спроб типологізації стилів життя особистості в різних галузях знань: психологічній, соціальній, філософській тощо. При цьому, в основу кожної із них покладені різні параметри (активність, цінності, особистісні якості, приналежність до певної професії тощо).

В ході аналізу сучасних наукових поглядів на стиль життя, розробки його типологій, було встановлено, що увага даному концепту приділена в роботах наступних сучасних українських та зарубіжних дослідників: Р. А. Ахмеров, Т. В. Бондар, Г. В. Гритчук, О. О. Кронік, Т. Л. Крюкова, О. Г. Малина, Т. В. Пилаєва, Т. В. Приходько, М. В. Сапоровська, С. А. Хазова, Л. Б. Чміль, Ч. В. Шалаєва. Вважаємо доцільним розглянути кожен з запропонованих типологій, зупинившись на їх ключових аспектах.

Р. А. Ахмеров та О. О. Кронік [3] запропонували типологію в рамках розробленого ними метода каузометрії, або методу аналізу життєвого шляху особистості, оснований на розгляді індивідуального стилю життя особистості як реалізації її уявлень про щастя та шляхах його досягнення. Таким чином, дослідниками, у відповідності з чотирма принципами саморегуляції в системі

«людина – світ», були виділені і чотири класи евдемонічних установок (установки по відношенню до способів набуття щастя) і відповідні їм поведінкові та особистісні особливості, серед яких типи стилів життя, а саме: діяння, споглядання, гедонізм, аскеза.

Т. В. Бондар [1], досліджуючи устрій підліткових компаній виявила, що найбільш типові види повсякденних практик зазначеної досліджуваної групи, можуть відповідати типам стилю життя, а саме: комунікативно-розважальному, творчо-освітньому, постмодерному та рекреативно-розважальному.

Г. В. Гритчук [2], в залежності від системи змістових характеристик, виокремила суб'єктивний (внутрішній локус контролю, адаптивність (активна або пасивна), наявність системи усвідомлених цілей, високе прагнення до самоактуалізації) та об'єктивний (зовнішній локус контролю, пасивна адаптація чи дезадаптація, наявність абстрактних цілей, поява тенденції прагнення до самоактуалізації або її відсутність) стиль життя особистості.

Групою дослідників – Т. Л. Крюковою, М. В. Сапоровською та С. А. Хазовою [4], було проведено дослідження з метою описання емпіричних варіантів життєвого стилю сучасника. Було виділено вісім типів життєвого стилю особистості, в залежності від характеру взаємозв'язку соціального інтересу, як важливого компонента стилю особистості, та характеристик совладаючої поведінки.

Аналізуючи психологічні особливості становлення стилю життя особистості в підлітковому віці, О. Г. Малина [5] визначила стиль життя особистості як структуру, що забезпечує варіативність життєдіяльності людей у суспільстві; виступає як форма самопрояву, самоствердження і самовдосконалення особистості і визначається як особливий індивідуальний спосіб здійснення особистістю обраного нею життєвого шляху, індивідуально-своєрідна цілісна система стійких засобів та форм опосередкування особистістю об'єктивних умов життєдіяльності, яка формується на основі потреб та здібностей і проявляється в процесі реалізації життєвої мети та планів особистості. Авторка, в залежності від рівня та особливостей активності

(високого, ситуативного, низького) та типу спрямованості (індивідуалістичної, колективістичної, самоціннісно-практичної), виокремила наступні типи стилю життя особистості підліткового та юнацького віку: пасивно-індивідуалістичний, ситуативно-індивідуалістичний, активно-індивідуалістичний, пасивно-колективістичний, ситуативно-колективістичний, активно-колективістичний, самоціннісно-практичний пасивний, самоціннісно-практичний ситуативний, самоціннісно-практичний активний.

Т. В. Пилаєва [6] виокремлює наступні стилі життя українських студентів: «деструктивно-колективістський», «деструктивно-егоїстичний», «егоїстично-деструктивний», «конструктивно-колективістський».

Беручи до уваги основні галузі молодіжної життєтворчості України, Т. В. Приходько [7] виокремили наступні типи стилю життя молоді: внутрішньо-орієнтований реновативний, внутрішньо-орієнтований тип наслідування та зовнішньо-орієнтований. Слід зазначити, що перший стиль є внутрішньо-орієнтованим, так як власна особистісна реалізація здійснюється з орієнтацією на соціальні та матеріальні досягнення у відповідній галузі. Другий стиль частіше за все є притаманним молодим особам, самореалізація яких пов'язана з виконавчою діяльністю. Третій стиль життя характеризується наявністю у таких осіб прагнень до самореалізації за межами країни.

В дослідженні Л. Б. Чміль [8] визначено, що стиль життя особистості є системною сукупністю способів сприйняття соціального світу, визначення цілей індивідуального існування, вибору шляхів і способів їх досягнення та реалізації життєвих планів у цілому. Л. Б. Чміль ознаками типологізації обрала життєві цінності та особистісні якості (як інтегративна характеристика особистості), виділивши наступні типи стилів: індивідуаліст, кар'єрист, традиційний, обиватель, добувач.

Ч. В. Шалаєва [9] дає наступне визначення стилю життя: «це стандартизовані габітуалізовані комплексні практики оперування осіб у соціокультурних просторах». Крім зазначеного, стилі життя є гендерно-означеними, детермінованими актами гендерно- «залежної», «рекомендованої»,

«забороненої» поведінки. Авторка наводить наступну узагальнену типологію стилів життя особистості: жіночі – чоловічі, фемінінні – маскулінні, традиційні – інноваційні, популярні – маргінальні, конформістські – альтернативні, тоталітарні – самозрозумілі, мажоритарні – міноритарні, масові – індивідуальні, реальні – індивідуальні, нормативні (конвенційні) – антисоціальні, альтруїстичні – гедоністичні.

Проведений науковий аналіз літератури з теми дає нам підстави стверджувати, що психологічний контекст розуміння стилю життя та його структури має складний взаємозв'язок з соціальним поясненням цієї структури.

Список використаних джерел:

1. Бондар Т. В. Стильові особливості повсякденних практик українських підлітків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : 22.00.04 / Т. В. Бондар. – Харків, 2010. – 20 с.
2. Гритчук Г. В. Гендерні уявлення як чинник формування індивідуального життєвого стилю в юності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 / Г. В. Гритчук . – Хмельницький, 2008 . – 20 с.
3. Кроник А. А., Ахмеров Р. А. Каузометрия: методы самопознания, психодиагностики и психотерапии в психологии жизненного пути / А. А. Кроник, Р. А. Ахмеров. – М. : Смысл, 2008. – 294 с.
4. Крюкова Т. Л. Эмпирические варианты жизненного стиля современника в контексте совладания с трудностями [Электронный ресурс] / Т. Л. Крюкова, М. В. Сапоровская, С. А. Хазова // Медицинская психология в России: электрон. науч. журн. – 2014. – № 6(29). – Режим доступа до журн. : http://mprj.ru/archiv_global/2014_6_29/nomer/nomer04.php
5. Малина О. Г. Психологічні особливості становлення стилю життя особистості в підлітковому і юнацькому віці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 / О. Г. Малина . – Київ, 2009. – 21 с.

6. Пилаєва Т. В. Стилi життя студентської молодi: типологiя та детермінанти формування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : 22.00.04 / Т. В. Пилаєва. – Харків, 2009 – 18 с.
7. Приходько Т. В. Стилi життя молодi як соціальне явище в умовах сучасного українського буття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : 09.00.03 / Т. В. Приходько . – Київ, 2007. – 19 с.
8. Чміль Л. Б. Психологічні особливості стилю життя студентської молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.01 / Л. Б. Чміль. – Харків, 2010. – 20 с.
9. Шалаєва К. В. Соціальні механізми формування стилів життя в контексті феміністичної парадигми : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : 22.00.03 / К. В. Шалаєва. – Київ, 2005. – 16 с.
10. Шебанова В. І. Феноменологія харчової поведінки у континуумі «норма-патологія» : Монографія / В. І. Шебанова. – Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2016. – 612 с.